

Kniha Daniel — číslo päťdesiat

Odhaľovanie prorockých tajomstiev Daniela 8: zjavenie Palmoniho

Jeff Pippenger

2024-01-14

V ôsmej kapitole knihy Daniel je Danielovi dané videnie kráľovstiev biblického proroctva a potom počuje nebeský rozhovor vyjadrený otázkou a odpoveďou.

Potom som počul hovoriť jedného svätého; a iný svätý sa opýtal toho istého svätého, ktorý hovoril: Dokedy potrvá videnie o ustavičnej obeti a o priestupku spustošenia, vydávajúcim svätyňu i zástup na pošliapanie? A povedal mi: Až do dvetisíc tristo večerov a rán; potom bude svätyňa očistená. Daniel 8:13, 14.

Prvých dvanásť veršov predstavuje videnie a verše trinásť a štrnásť označujú ďalšie videnie. Tak ako pri dvoch rozdielnych hebrejských slovách, ktoré sa obe prekladajú ako „odňať“, a pri dvoch rozdielnych hebrejských slovách, ktoré sa obe prekladajú ako „svätyňa“, aj v ôsmej kapitole Daniela sa nachádzajú dve rozdielne hebrejské slová, ktoré sa obe prekladajú ako „videnie“.

Pokiaľ ide o dve slová preložené ako „odňať“, adventistickí teológovia tvrdia, že obe slová treba chápať vo význame „odstrániť“. Pokiaľ ide o dve slová preložené ako „svätyňa“, adventistickí teológovia tvrdia, že obe slová treba chápať ako „Božia svätyňa“, a pokiaľ ide o dve slová preložené ako „videnie“, adventistickí teológovia opäť prehliadajú rozdiely medzi týmito dvoma slovami. Toto rozlíšenie bolo pre Daniela natoľko dôležité, že zámerne použil dve veľmi odlišné hebrejské slová, preto by sme mali toto rozlíšenie rozpoznať a zachovať. Slovo „videnie“ v trinástom verši je hebrejské slovo „chazon“ a znamená sen, zjavenie alebo veštbu — videnie.

Slovo „videnie“ sa v ôsmej kapitole Daniela vyskytuje desaťkrát, ale predstavuje dve odlišné hebrejské slová. „Chazon“, ktoré sa nachádza v trinástom verši, sa vyskytuje aj v prvom verši, potom dvakrát v druhom verši, samozrejme v trinástom verši, a raz vo veršoch pätnásť, sedemnáť a dvadsaťšesť. V siedmich z desiatich prípadov, keď sa v ôsmej kapitole Daniela vyskytuje slovo „videnie“, ide o slovo „chazon“, ktoré jednoducho znamená „videnie“.

Pri ďalších troch výskytoch slova „vision“ v ôsmej kapitole Daniela ide o hebrejské slovo „mareh“, ktoré znamená pohľad alebo zjav. V ôsmej kapitole je hebrejské slovo „mareh“ na jednom mieste preložené nie ako „vision“, ale ako „appearance“, čím sa presnejšie vystihuje význam tohto slova. Prečo Daniel použil dve odlišné hebrejské slová, ktoré sú si významovo natoľko blízke, že ich prekladatelia považovali za to isté slovo? Záleží na tom?

„Každá zásada v Božom slove má svoje miesto, každá skutočnosť svoj význam. A celá táto stavba vo svojom zámere i uskutočnení vydáva svedectvo o svojom Autorovi. Takúto stavbu nemohla pojať ani vytvoriť nijaká myseľ okrem mysle Nekonečného.“ Education, 123.

Odpoveď na druhú otázku znie Áno, skutočne záleží na tom, prečo Daniel urobil toto rozlíšenie; preto sa stáva zodpovednosťou študenta proroctiev usilovať sa porozumieť prvej otázke, ktorá sa

pýta, prečo Daniel urobil toto rozlíšenie. Rozlíšenia, ktoré urobil v súvislosti so slovom preloženým ako „svätyňa“ a so slovom preloženým ako „odňať“, majú večné dôsledky, tak prečo by niekto očakával menší význam pri slove preloženom ako „videnie“? „Každý fakt“ má „svoj dosah“ „v slove Božom“ a ovplyvňuje prorockú „stavbu“ i naplnenie proroctva, keď je „vykonané“.

Keď začíname uvažovať o slove „videnie“ v ôsmej kapitole, „skutočnosťou“, ktorá má „význam“ pre Danielovo svedectvo, je to, kto odpovedal na otázku z Daniela 8, verš 13, slovami: „Až do dvetisíc tristého večera a rána; potom bude svätyňa očistená.“

Sú tu štyri skutočnosti, ktoré majú priamy „vzťah“ k ôsmej kapitole Daniela a ktorými sa mienim zaoberať. Jednou z nich je, že videnie pri rieke Ulai bolo určené ako proroctvo pre posledné dni a zároveň je aj symbolom „poznania“ knihy Daniel, ktoré bolo „odpečatené“ v „čase konca“ v roku 1798.

„Je potrebné omnoho dôkladnejšie štúdium Božieho slova. Osobitne by sa mala kniha Daniel a Zjaveniu venovať pozornosť ako nikdy predtým v dejinách nášho diela. Možno budeme mať menej čo povedať v niektorých smeroch, pokiaľ ide o rímsku moc a pápežstvo, ale mali by sme upozorňovať na to, čo proroci a apoštoli napísali pod vnuknutím Ducha Božieho. Duch Svätý usporiadal veci tak, a to ako pri daní proroctva, tak aj v zobrazených udalostiach, aby naučil, že ľudský činiteľ má zostať v úzadí, skrytý v Kristovi, a že Pán Boh nebies a Jeho zákon majú byť vyvýšené.“

„Čítajte knihu Daniel. Vybavujte si, bod po bode, dejiny kráľovstiev, ktoré sú tam predstavené. Hľadajte na štátnikov, rady, mocné vojská a vidzte, ako Boh pôsobil, aby ponížil pýchu ľudí a zložil ľudskú slávu do prachu. Jedine Boh je predstavený ako veľký. V prorokovom videní je videný, ako zvrháva jedného mocného vládcu a ustanovuje iného. Je zjavený ako Vládca vesmíru, ktorý sa chystá ustanoviť svoje večné kráľovstvo — Starodávny dní, živý Boh, Prameň všetkej múdrosti, Vládca prítomnosti, Zjavovateľ budúcnosti. Čítajte a pochopíte, aký biedny, aký krehký, aký krátkodobý, aký blúdiaci, aký vinný je človek, keď pozdvihuje svoju dušu k márnosti.“

„Duch Svätý nás prostredníctvom Izaiáša upriamuje na Boha, živého Boha, ako na hlavný predmet pozornosti — na Boha, ako je zjavený v Kristovi. „Lebo dieťa sa nám narodilo, syn nám je daný; a kniežatstvo bude na jeho pleci; a jeho meno bude: Predivný radca, Mocný Boh, Večný Otec, Knieža pokoja“ [Izaiáš 9:6].“

„Svetlo, ktoré Daniel prijal priamo od Boha, bolo dané osobitne pre tieto posledné dni. Videnia, ktoré videl pri brehoch Ulaja a Hiddekelu, veľkých riek Šineáru, sa teraz napĺňajú a všetky predpovedané udalosti sa čoskoro stanú skutočnosťou.“

„Uvažujte o okolnostiach židovského národa v čase, keď boli dané Danielove proroctvá. Izraeliti boli v zajatí, ich chrám bol zničený a ich chrámová služba prerušená. Ich náboženstvo sa sústreďovalo na obrady obetného systému. Vonkajším formám pripisovali rozhodujúci význam, zatiaľ čo stratili ducha pravej bohoslužby. Ich bohoslužby boli skazené tradíciami a praktikami pohanstva a pri vykonávaní obetných obradov nehládali za tieň k podstate.“

Nerozpoznali Krista, pravú obeť za hriechy ľudí. Pán pôsobil tak, aby bol ľud odvedený do zajatia a aby boli chrámové služby prerušené, aby sa vonkajšie obrady nestali úplným súhrnom ich náboženstva. Ich zásady a praktiky museli byť očistené od pohanstva. Obradná služba prestala, aby sa mohla oživiť služba srdca. Vonkajšia sláva bola odňatá, aby sa mohlo zjaviť duchovné.“

„V krajine svojho zajatia, keď sa ľud obrátil k Hospodinovi v pokání, zjavil sa im. Chýbalo im vonkajšie znázornenie Jeho prítomnosti; no jasné lúče Slnka spravodlivosti ožiarili ich myseľ i srdce. Keď volali k Bohu vo svojom ponížení a súžení, Jeho prorokom boli dané videnia, ktoré odhaľovali budúce udalosti — zvrhnutie utláčateľov Božieho ľudu, príchod Vykupiteľa a ustanovenie večného kráľovstva.“ Manuscript Releases, zväzok 16, 333–335.

„Skutočnosť“, že videnie o rieke Ulai bolo dané pre posledné dni, vyžaduje, aby študent prorociev vynaložil úsilie porozumieť tomu, čo predpovedalo o udalostiach znázornených vo videní. Prorocké „veci“ spojené s videním o rieke Ulai boli „utvárané“ „Duchom Svätým“ „tak pri daní prorockta, ako aj v zobrazovaných udalostiach“. To, čo sa dialo s prorokom, keď prijímal videnie, ako aj udalosti prorockta, ktoré prorok označuje, sa majú skúmať s vedomím, že oboje je prorockým znázornením toho, čo sa naplní v posledných dňoch. Predchádzajúci úryvok zdôrazňuje, že by sme mali rozpoznať, že Daniel bol v zajatí „sedem časov“.

Daniel predstavuje tých, ktorí na záver troch a pol dňa zo Zjavenia jedenástej kapitoly rozpoznajú svoje zajatie, potom sa s pokáním obrátia k Pánovi, naplnia modlitbu z dvadsiatej šiestej kapitoly Levitika, oddelia vzácne od podlého, a potom Pán naplní svoje zaslúbenie zhromaždiť tých, ktorí boli rozptýlení, keď sa im zjaví. Ich „hlavným predmetom pozornosti“ je teda „Boh zjavený v Kristovi“.

„Nesenie“ videnia rieky Ulai a to, ako prispieva k „štruktúre“ prorockého posolstva, ktoré „navrhol“ Kristus, je prvým „faktom“, ktorý sme stručne zvažili, a citovaný úryvok poukazuje na to, že naším hlavným cieľom má byť zjavenie Boha, ako je „zjavený v Kristovi“. V ôsmej kapitole Daniela Kristus nie je predstavený tak, ako Ho predstavil Izaiáš, keď Izaiáš uviedol, že Kristovo „meno bude: Predivný radca, Mocný Boh, Otec večnosti, Knieža pokoja“. V ôsmej kapitole Daniela je Boh zjavený v Kristovi ako Palmoni, čo znamená Predivný Počtár alebo Počtár tajomstiev.

Táto „skutočnosť“ si vyžaduje, aby sa skúmal „dosah“ mena „Palmoni“ spolu s tým, akým spôsobom toto meno prispieva k „štruktúre“ a „zámeru“ prorockta. Treťou „skutočnosťou“ v ôsmej kapitole Daniela, ktorú treba rozpoznať, je to, že práve v tejto kapitole je predložený ústredný doktrínálny pilier milleritského hnutia. Millerov najjasnejší klenot sa nachádzal vo verši štrnásť a mali by sme sa usilovať porozumieť „dosahu“, ktorý má táto „skutočnosť“ na videnie o rieke Ulai, ktoré je teraz v procese naplňania.

V Millerovom sne, keď bola schránka položená na stôl uprostred jeho izby, žiarila jasom slnka, no v posledných dňoch je schránka väčšia a žiari desaťkrát jasnejšie, než žiarila, keď bola pôvodne položená na Millerov stôl. Čo je na videní o rieke Ulai, ktoré zahŕňa ústredný pilier milleritského hnutia, čo v posledných dňoch zvyšuje svetlo tejto náuky desaťnásobne? Čo je zjavené v

posledných dňoch, čo nebolo zjavené v čase konca v roku 1798? Čo sú to „udalosti“ videnia o rieke Ulaj, o ktorých sestra Whiteová hovorí, že „sa teraz nachádzajú v procese napĺňania“?

Ak úprimne spojíme tieto prvé tri skutočnosti (videnie pri Ulaji, Krista zjaveného ako Palmoni a ústredný náukový pilier), mali by sme byť ochotní prijať jednoduchý predpoklad, ktorý ovplyvní naše štúdium videnia o rieke Ulaj. Tieto spojené skutočnosti dávajú tým, ktorí chcú vidieť, na vedomie, že posolstvo, ktoré bolo odpečatené v roku 1798, bolo posolstvom, ktoré bolo „zavesené na čas“. Bez prvku prorockého predpovedného času by Millerovo posolstvo neexistovalo.

Štvrtým „faktom“, ktorý sa vzťahuje na túto kapitolu, je to, že milleriti predkladali posolstvo založené na prorockom čase. Aby sa táto skutočnosť zdôraznila, Boh bol zjavený v Kristovi vo veršoch trinásť a štrnásť ako Podivuhodný Počtár (Palmoni). Predstava, že videnie spočívalo iba v určení 22. októbra 1844 ako záveru dvetisícristo dní zo štrnásteho verša, znamená zľahčovať zjavenie Boha, ktorý je zjavený prostredníctvom Krista ako Palmoni.

Teológovia adventizmu usilovne pracovali na tom, aby pochovali význam otázky z trinásteho verša ôsmej kapitoly Daniela, aby tak vo svojom pokrme bájak vytvorili príchut', o ktorej usúdili, že nevedomých so svrbivými ušami udrží v tom, aby sa neznepokojovali pravdami spojenými s ústredným pilierom adventizmu.

„Písmo, ktoré bolo nad všetky ostatné zároveň základom i ústredným pilierom adventnej viery, bolo vyhlásenie: ‚Až do dvetisíc trisťoviek večerov a rán; potom bude svätyňa očistená.‘

[Daniel 8:14.] Tieto slová boli dôverne známe všetkým veriacim v skorý príchod Pána. Z úst tisícov sa toto proroctvo opakovalo ako heslo ich viery. Všetci cítili, že od udalostí v ňom predpovedaných závisia ich najjasnejšie očakávania a najdrahšie nádeje. Ukázalo sa, že tieto prorocké dni sa končia na jeseň roku 1844. Adventisti sa v zhode s ostatným kresťanským svetom vtedy domnievali, že svätyňou je zem alebo nejaká jej časť. Rozumeli tomu tak, že očistenie svätyne je očistením zeme ohňami posledného veľkého dňa a že sa to uskutoční pri druhom advente. Z toho vyplynul záver, že Kristus sa v roku 1844 vráti na zem.

„No určený čas pominul a Pán sa neobjavil. Veriaci vedeli, že Božie slovo nemôže zlyhať; chyba teda musela byť v ich výklade proroctva; ale kde bola tá chyba? Mnohí náhlene preťali uzol tejto ťažkosti tým, že popreli, že 2300 dní sa skončilo v roku 1844. Nebolo možné uviesť na to nijaký dôvod, iba ten, že Kristus neprišiel v čase, keď ho očakávali. Tvrdili, že ak sa prorocké dni skončili v roku 1844, Kristus by sa bol vtedy vrátil, aby očistil svätyňu očistením zeme ohňom; a keďže neprišiel, dni sa nemohli skončiť.“

Prijať tento záver znamenalo zriecť sa predchádzajúceho výpočtu prorockých období. Zistilo sa, že 2300 dní sa začína vtedy, keď nadobudol účinnosť príkaz Artaxerxa na obnovenie a vybudovanie Jeruzalema, na jeseň roku 457 pred Kr. Keď sa toto prijalo ako východiskový bod, panoval dokonalý súlad v uplatnení všetkých udalostí predpovedaných vo výklade tohto obdobia v Danielovi 9,25–27. Šesťdesiatdeväť týždňov, prvých 483 z 2300 rokov, malo siahať až k Mesiášovi, Pomazanému; a Kristov krst a pomazanie Duchom Svätým v roku 27 po Kr. toto určenie presne naplnili. Uprostred sedemdesiateho týždňa mal byť Mesiáš vyťatý. Tri a pol roka po svojom krste bol Kristus ukrižovaný, na jar roku 31 po Kr. Sedemdesiat týždňov, čiže 490 rokov, sa malo týkať osobitne Židov. Po uplynutí tohto obdobia národ spečatil svoje

zavrnutie Krista prenasledovaním jeho učeníkov a apoštoli sa v roku 34 po Kr. obrátili k pohanom. Keď sa teda skončilo prvých 490 rokov z 2300, zostávalo ešte 1810 rokov. Od roku 34 po Kr. siaha 1810 rokov do roku 1844. „Potom,“ povedal anjel, „svätyňa bude očistená.“ Všetky predchádzajúce určenia proroctva sa v určenom čase nepochybne splnili. Pri tomto výpočte bolo všetko jasné a harmonické, okrem toho, že sa nevidelo, že by sa v roku 1844 odohrala nejaká udalosť zodpovedajúca očisteniu svätyne. Poprieť, že sa dni v tom čase skončili, znamenalo uvrhnúť celú otázku do zmätku a zriecť sa stanovísk, ktoré boli potvrdené nezameniteľnými naplneniami proroctva.

„Boh však viedol svoj ľud vo veľkom adventnom hnutí; jeho moc a sláva sprevádzali toto dielo a on nedopustil, aby sa skončilo v temnote a sklamaní, aby bolo potupované ako falošné a fanatické vzrušenie. Nenechal by svoje slovo zahalené pochybnosťou a neistotou. Hoci mnohí opustili svoj predchádzajúci výpočet prorockých období a popreli správnosť hnutia na ňom založeného, iní neboli ochotní vzdať sa bodov viery a skúsenosti, ktoré boli podporené Písmom a svedectvom Ducha Božieho. Verili, že pri svojom štúdiu proroctiev prijali správne zásady výkladu a že je ich povinnosťou pevne sa držať právd, ktoré už nadobudli, a pokračovať v tom istom smere biblického skúmania. S vrúcnou modlitbou znovu preskúmali svoje stanovisko a študovali Písmo, aby objavili svoj omyl. Keďže vo svojom výpočte prorockých období nemohli nájsť nijakú chybu, boli vedení k tomu, aby dôkladnejšie preskúmali predmet svätyne.“ Veľký spor, 409, 410.

Sestra Whiteová nás v tom istom odseku, v ktorom je určené videnie o rieke Ulai, upozornila, že „je potrebné omnoho dôkladnejšie skúmanie Božieho slova“. Teológovia budú tému „prorockých období“ v predchádzajúcom odseku z knihy Veľký spor predkladať tak, akoby „prorocké obdobia“, na ktoré sestra Whiteová obmedzuje svoj komentár, predstavovali päť proroctiev zahrnutých v proroctve o dvetisícristo rokoch. Ved', tvrdia, štyri z týchto proroctiev sú v danom odseku výslovne spomenuté. Avšak „omnoho dôkladnejšie skúmanie“ tejto témy ukazuje, že výraz „prorocké obdobia“ v množnom čísle sa v spisoch sestry Whiteovej presnejšie vzťahuje na dve proroctvá, ktoré sa mali naplniť 22. októbra 1844.

Existuje päť konkrétnych časových proroctiev, ktoré Gabriel označil Danielovi a ktoré sú súčasťou dvetisícristo rokov. Prvé určuje štyridsaťdeväť rokov, keď „ulice a múry budú vystavané v ťažkých časoch“. Druhým bol Kristov krst po štyristo osemdesiatich troch rokoch od východiskového bodu roku 457 pred Kr. Tretím bolo Jeho ukrižovanie, štvrté určovalo, kedy evanjelium prejde k pohanom na konci štyristo deväťdesiatich rokov, ktoré boli osobitne vyčlenené pre židovský národ, a piate, a jedine piate, časové proroctvo sa skončilo 22. októbra 1844. Predchádzajúce štyri časové proroctvá sa skončili dávno pred rokom 1844. Čo teda sestra Whiteová skutočne mieni, keď používa výraz „prorocké obdobia“ v množnom čísle, ktoré sa mali skončiť v roku 1844?

Keď sa zaoberá prvým sklamaním milleritov, označuje odpoveď na túto otázku:

„Videla som Boží ľud radostný v očakávaní, ako vyhliada svojho Pána. Boh ich však chcel vyskúšať. Jeho ruka prikryla omyl vo výpočte prorockých období. Tí, ktorí vyhliadali svojho Pána, tento omyl neodhalili, a ani najučenější muži, ktorí sa stavali proti určeniu času, ho

nedokázali rozpoznať. Boh ustanovil, aby sa Jeho ľud stretol so sklamaním. Čas uplynul a tí, ktorí s radostným očakávaním vyhliadali svojho Spasiteľa, boli zarmútení a znechutení, zatiaľ čo tí, ktorí nemilovali zjavenie Ježiša, ale prijali posolstvo zo strachu, sa tešili, že neprišiel v očakávanom čase. Ich vyznanie nezasiahlo srdce ani neočistilo život. Pominutie času bolo dobre vypočítané na to, aby odhalilo takéto srdcia. Ako prví sa odvrátili a vysmievali sa zarmúteným, sklamaným, ktorí skutočne milovali zjavenie svojho Spasiteľa. Videla som Božiu múdrosť v tom, že skúšal svoj ľud a dával mu prenikavú skúšku, aby odhalil tých, ktorí by sa v hodine skúšky stiahli a odvrátili späť.

„Ježiš i celý nebeský zástup hľadeli so súcitom a láskou na tých, ktorí s radostným očakávaním túžili uzrieť Toho, ktorého milovali ich duše. Anjeli sa vznášali okolo nich, aby ich podopreli v hodine ich skúšky. Tí, ktorí zanedbali prijať nebeské posolstvo, boli ponechaní v temnote a Boží hnev sa proti nim roznecoval, pretože nechceli prijať svetlo, ktoré im poslal z neba. Tí verní, sklamaní ľudia, ktorí nemohli pochopiť, prečo ich Pán neprišiel, neboli ponechaní v temnote. Opäť boli vedení k svojim Bibliám, aby skúmali prorocké obdobia. Pánova ruka bola odňatá od výpočtov a omyl bol vysvetlený. Uvideli, že prorocké obdobia siahajú do roku 1844 a že tie isté dôkazy, ktoré predkladali na preukázanie toho, že prorocké obdobia sa skončili v roku 1843, dokazovali, že sa završia v roku 1844.“ Early Writings, 235–237.

„Prorocké obdobia“ boli tými „prorockými obdobiami“, ktoré „siahali do roku 1844“, pričom milleriti sa spočiatku domnievali, že siahajú do roku 1843. „Prorocké obdobia“, ktoré siahali do roku 1844, boli tri prorocké obdobia a všetky sú znázornené na Habakukových tabuľkách. Jedno z týchto troch období sa roku 1844 iba „dotýka“ a ďalšie dve siahajú do 22. októbra 1844. Tisícristotridsaťpäť dní siahlo až k úplne prvému dňu roku 1844, keď prišlo prvé sklamanie milleritov a začal sa čas meškania z druhej kapitoly Habakuka aj z podobenstva o desiatich pannách v Matúšovi 25.

Dvetisícristo dní z ôsmej kapitoly Daniela, verša štrnásť, dosiahlo 22. október 1844 a tam sa tiež skončilo dvetisícpäťstodvadsať rokov „sedemnásobného času“ proti južnému judskému kráľovstvu. Palmoni sa vo verši trinásť ôsmej kapitoly Daniela predstavuje ako Podivuhodný Počtár a prorocká „štruktúra“ a „zámer“, ktoré potom predložil, zahŕňali najmenej desať navzájom prepojených časových proroctiev.

Tieto pravdy začneme ďalej skúmať v nasledujúcom článku.

„Kristus dal svetu poučenie, ktoré by malo byť vryté do mysle i duše. ‚A večný život je v tom,‘ povedal, ‚aby poznali teba, jediného pravého Boha, a Ježiša Krista, ktorého si poslal.‘ Satan však pôsobí na ľudské mysle a hovorí: Urob tento alebo onen skutok, a budete ako bohovia. Klamným uvažovaním priviedol Adama a Evu k tomu, aby pochybovali o Božom slove a nahradili ho teóriou, ktorá viedla k prestúpeniu a neposlušnosti. A jeho sofistika dnes pôsobí to isté, čo pôsobila v Edene. Keď Kristus prišiel na náš svet, vyvolil si pokorných rybárov za základ svojej cirkvi. Týmto učeníkom sa usiloval vysvetliť povahu svojho kráľovstva a svojho poslania. Ich obmedzené chápanie ho však zdržovalo. Prijímali totiž výroky zákonníkov a farizejov, a preto bolo mnohé z toho, čomu verili, nepravdivé. A hoci im Kristus mal mnoho čo povedať, neboli schopní počuť veľkú časť z toho, čo im túžil oznámiť.

„Kristus nachádza náboženských ľudí tohto času tak naplnených bludnými názormi, že v ich mysli niet miesta pre pravdu. Výchovou, ktorú poskytujú, učitelia miešajú názory nevereckých autorov. Tak zasiali kúkoľ do mysli mládeže. Vyslovujú názory, ktoré by sa nemali predkladať ani mladým, ani starým, a nikdy nemyslia na to, aké semeno sejú ani akú žatvu budú musieť zožať ako výsledok.“ Review and Herald, 3. júla 1900.